

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24-06-2020 r.

Adam Bodnar

KMP.572.5.2018.MZ

**Pan
Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

bardzo dziękuję za przekazane w dniu 7 maja 2020 r. pismo nr DAiPM-ZPG-0790-1-2/2020, w którym odniósł się Pan do treści mojego wystąpienia¹, dotyczącego krajowego systemu monitorowania przymusowych powrotów cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jestem wdzięczny za dokładne przedstawienie sytuacji w odniesieniu do zasad współpracy pomiędzy Strażą Graniczną i organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji ich mandatu do uczestnictwa w operacjach deportacyjnych w charakterze obserwatorów, zgodnie z treścią art. 333 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz.U. 2020 poz. 35).

Moje zadowolenie budzi również przekazana przez Pana Ministra informacja na temat wprowadzonych zmian w zakresie gromadzenia przez Straż Graniczną danych statystycznych w odniesieniu do cudzoziemców należących do grup szczególnie wrażliwych, którzy wydalani są przymusowo z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej². Wierzę, że zmiany te pozwolą na jeszcze dokładniejszą analizę trendów w zakresie deportacji z Polski i doprowadzą w konsekwencji do uwzględniania szczególnych potrzeb wydalanych osób.

¹ Pismo z dnia 3 kwietnia 2020 r., sygn. KMP.572.5.2018.MZ.

² Jak bowiem wynika z treści pisma Komendanta Głównego Straży Granicznej przekazanego Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 4 stycznia 2019 r. (sygn. KG-CU-II.072.1.2019), informacje statystyczne dotyczące liczby m.in.: małoletnich pozostających bez opieki w podczas deportacji, cudzoziemców z niepełnosprawnościami, czy osób, które w trakcie przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu wniosło po raz pierwszy o nadanie statusu uchodźcy, nie były uprzednio gromadzone.

Niemniej jednak, pragnę ponownie zwrócić uwagę na kwestię, która w mojej ocenie kluczowa jest dla skutecznego funkcjonowania krajowego systemu monitorowania przymusowych powrotów, a na którą niestety nie znalazłem wyczerpującej odpowiedzi w Pańskim piśmie z dnia 7 maja 2020 r.

Cieszy mnie, że Pan Minister podziela mój pogląd w zakresie posiadanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich mandatu do sprawdzania sposobu traktowania cudzoziemców, wobec których przymusowo wykonuje się decyzje o zobowiązaniu do powrotu, pomimo braku wskazania tego organu w katalogu podmiotów uprawnionych do prowadzenia takiego monitoringu w art. 333 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach. Niestety jednak, wypada powtórzyć w tym miejscu, że wobec braku stosownych przepisów wykonawczych regulujących zasady uczestnictwa przedstawicieli Rzecznika w monitorowaniu deportacji, wyłączona została w praktyce możliwość realizacji przez RPO funkcji krajowego mechanizmu prewencji tortur w omawianym obszarze.

Jak wspominałem w piśmie z dnia 3 kwietnia 2020 r., obecna sytuacja stoi w sprzeczności z art. 20 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r.* (dalej: OPCAT), zgodnie z którym organy państwowe zobligowane są do faktycznego zapewnienia możliwości realizacji mandatu przez krajowy mechanizm prewencji. W tym kontekście warto także przypomnieć, iż OPCAT, jako ratyfikowana umowa międzynarodowa, zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi część krajowego porządku prawnego.

Pragnę również podkreślić, iż zasady dotyczące prowadzenia obserwacji deportacji przez przedstawicieli organizacji pozarządowych określone zostały *Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2014 r. w sprawie obecności przedstawicieli organizacji pozarządowych w toku działań związanych z doprowadzeniem cudzoziemca do granicy albo do portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego zostaje doprowadzony*³. Uważam więc, iż analogiczne rozwiązanie przyjęte zostać winno w kontekście udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w organizowanych operacjach powrotowych.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 *Ustawy z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich* ponownie zwracam się do Pana Ministra o podjęcie działań legislacyjnych, które zapewnią faktyczną możliwość prowadzenia czynności kontrolnych przez przedstawicieli Rzecznika w trakcie prowadzonych operacji deportacyjnych.

³ Dz.U. z 2014 r., poz. 534.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/